УДК 378.016:613:[796+004/775]

Ірина Свістельник

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ У ВНЗ ФІЗКУЛЬТУРНОГО ПРОФІЛЮ

Ⓐ *Розглянута система інформаційного забезпечення здорового способу життя. Показано, що інформувати наукову спільноту за тематикою здорового способу життя можна завдяки науково-допоміжній бібліографії – науково-тематичним бібліографічним виданням. Таким виданням став анотований (трьома мовами) бібліографічний покажчик «Здоровий спосіб життя», укладений у Львівському державному університеті фізичної культури. Його мета – покращити інформаційне забезпечення напряму підготовки «Здоров'я людини», надати можливість швидкого отримання потрібної інформації студентам, магістрантам і професорсько-викладацькому складу.*

Ключові слова: інформаційне забезпечення, здоровий спосіб життя, вищі навчальні заклади фізкультурного профілю, науково-тематичні видання.

Ірина Свистельник. Информационное обеспечение здорового способа жизни в вузах физкультурного профиля.

Ⓐ *Рассмотрена система информационного обеспечения здорового образа жизни. Показано, что информировать научное сообщество по тематике здорового образа жизни можно с помощью научно-вспомогательной библиографии – научно-тематических библиографических изданий. Таким изданием стал аннотированный библиографический указатель «Здоровый образ жизни», составленный во Львовском университете физической культуры с целью улучшения информационного обеспечения – предоставления возможности быстрого получения нужной информации студентам, магистрантам и профессорско-преподавательскому составу университета.*

Ключевые слова: информационное обеспечение, здоровый образ жизни, высшие учебные заведения физкультурного профиля, научно-тематические издания.

Irina Svistelnyk. Information support a healthy lifestyle in high school athletic profile.

Ⓢ *The system of the informative providing of healthy way of life is considered in the article. It is shown that informing a scientific association after the subject of healthy way of life is possible due to scientifically-auxiliary bibliography – scientifically-thematic bibliographic editions. By such edition a bibliographic pointer became annotated (by three languages) «Healthy way of life», prisoner with the purpose of improvement of the informative providing and rapid receipt of necessary information.*

Key words: informative providing, healthy way of life, higher educational establishments of athletic type, scientifically-thematic editions.

Постановка проблеми. Оперативний доступ до інформаційних ресурсів та інтенсивний обмін інформацією між ученими забезпечується розвитком науково-інформаційної діяльності як складової науково-дослідної роботи у ВНЗ фізкультурного профілю. Тут сформована цілісна система наукових інформаційних джерел та інформаційна модель наукових комунікацій у вигляді карткових та електронних ресурсів, здійснюється інформаційно-аналітичне опрацювання інформації, провадиться її структурування відповідно до класифікації, систематизації, надається доступ до наявних інформаційних джерел. Останніми роками спостерігається зміна характеру інформаційного забезпечення. Інформаційні запити стають дедалі складнішими, а користувачі все частіше прагнуть отримати власне інформацію, а не лише посилання на її джерело. Самостійні розшуки поступаються місцем цілеспрямованому зверненню користувача до інформаційних посередників на пошук професійно опрацьованої, адаптованої до його конкретних потреб, представленої у зручній для нього формі інформації. У процесі пошуку та аналітико-синтетичного опрацювання інформації дедалі частіше доводиться застосовувати індивідуальний підхід, у кожному окремому випадку створювати персональний алгоритм залежно від особливостей і складності інформаційного запиту.

Одним із стратегічних напрямів реформування вищої освіти є збільшення обсягу самостійної роботи студентів у бібліотеці ВНЗ. Самостійна робота виступає способом виховання у набутті знань, вона є основною складовою навчально-виховного процесу, творчого розвитку та чинником підготовки висококваліфікованих кадрів. Її значення особливо зростає в умовах підвищення вимог до якості навчання, інтенсифікації та індивідуалізації навчального процесу. У цих умовах бібліотеки ВНЗ відіграють визначальну роль в інформаційному забезпеченні самостійної роботи студентів.

Здоров'я є найвищою соціальною цінністю, і реалізація творчого потенціалу, біологічних і соціальних функцій людини, можливі лише за умови її повного здоров'я. Проблеми збереження та зміцнення здоров'я, в першу чергу найдіяльнішої молодої частини населення України, завжди були і залишаються в центрі уваги науки і практики фізичної культури і спорту. Процес навчання у вищому навчальному закладі вимагає від молодих людей високої напруги розумової та фізичної праці. У зв'язку з цим важливим завданням сучасної науки стає пошук нових форм і технологій зміцнення і підтримки здоров'я студентів у процесі навчання у ВНЗ і відповідне інформаційне забезпечення здорового способу життя.

Аналіз останніх літературних джерел. Інформаційне забезпечення фахівців галузі фізичної культури і спорту нині супроводжується деякими труднощами. У теперішніх умовах недостатнього фінансування та високої вартості книг і періодичних видань комплектувати, організовувати, зберігати та надавати у користування інформаційні ресурси, а також забезпечувати пошук потрібної інформації є досить непросто [4]. Водночас від систематичного та вичерпного поповнення інформа-

ційними ресурсами залежать швидкість розповсюдження актуальних знань і досвіду, продукування інновацій і загалом темпи науково-дослідних робіт [2, с. 70]. Інформаційна складова спортивної галузі України значно відстає від загальносвітового та європейського інформаційного простору, який є добре розгалуженим і розвиненим [2, с. 71]. У сучасній Україні актуальним є зміцнення здоров'я всіх груп населення, впровадження здорового способу життя, гармонійне фізичне виховання. Підґрунтям для розв'язання цих проблем є широкомасштабні наукові дослідження різних аспектів фізичної культури [1]. В умовах українського національного відродження, переходу до ринкового суспільства фактично відбувається процес формування нової методології фізкультурно-спортивної політики в галузі освіти і підготовки фахівців фізичної культури та спорту. Фізична культура і спорт, виступаючи вагомою складовою загальної культури суспільства, виконує низку важливих завдань, що полягають у постійному підвищенні рівня здоров'я та профілактики найбільш поширених захворювань, і тим сприяють росту працездатності населення, продовженню тривалості життя та творчої активності громадян, організації повноцінного дозвілля, що лежать в основі загального поступу суспільства [3].

Мета дослідження – представити науково-тематичні видання, які сприяють удосконаленню системи інформаційного забезпечення вищої фізкультурної освіти та забезпечують швидке отримання інформації без відвідування бібліотек.

Матеріали дослідження. У сучасних умовах здійснення інноваційного розвитку України, коли зростає науковий потенціал, поширюються наукові дослідження, підвищуються вимоги до якості підготовки фахівців галузі фізичної культури та спорту, значно підвищується роль наукової галузевої інформації. Зростає значущість оптимізації інформаційного забезпечення спортивної науки, а кількість наукових публікацій, поява нових інформаційних джерел, поширення наукових комунікацій потребують координації зусиль фахівців інформаційної сфери діяльності та формування системи управління науковими інформаційними ресурсами. Сучасна інформаційна діяльність пов'язана у першу чергу з розвитком і поширенням інформаційних ресурсів, а розвиток науково-технічного рівня характеризується високими вимогами до повноти, якості, оперативності отримання необхідної інформації, що в свою чергу зумовлює появу нових підходів до аналітичного опрацювання інформаційних масивів, а також розширення форм подання наукової інформації. З'являються широкі можливості для вдосконалення інформаційного забезпечення наукових досліджень.

За останні роки значно змінилися не тільки інформаційні функції, а й загалом система наукового галузевого інформування. Виходячи із сучасних вимог, ВНЗ фізкультурного профілю мають активно формувати інформаційні ресурси, які сприятимуть значно швидшому знаходженню інформації.

Навчально-виховний процес і науково-дослідна діяльність у сучасних умовах модернізації вищої фізкультурної освіти вимагає вдосконалення роботи з інформацією. У зв'язку з переходом на європейські стандарти вищої освіти інформаційне забезпечення набуває першорядного значення в організації навчальної діяльності студентів. Ступінь забезпечення інформацією вчених також є вагомим чинником розвитку освіти, науки і практики галузі. Тому ВНЗ фізкультурного профілю прагнуть організувати власну інформаційну діяльність відповідно до нових вимог, зосереджуючи її на двох основних напрямах: формуванні потоку інформаційних джерел і забезпеченні належного інформаційного супроводу навчального процесу і науково-дослідної роботи, які передбачають надання доступу до певним чином підготовленої інформації.

Інформаційне забезпечення здорового способу життя – важливий напрям інформаційної діяльності у ВНЗ фізкультурного профілю. Тут здійснюється підготовка відповідного рівня фахівців, які власним прикладом (заняттями фізичною культурою та спортом) формують основні його складові: мотивацію на здоровий спосіб життя, рівень культури здоров'я, рухову активність у режимі праці і відпочинку, раціональне харчування, відмову від шкідливих звичок, власну гігієну, загартовування тощо.

Здоров'я людини залежить від багатьох чинників, зокрема соціальних і біологічних, і фізична культура у ньому відіграє важливу роль. Невипадково останнім часом усе більше фахівців фізичної культури замислюються над тим, як посилити оздоровчу спрямованість уроку фізичного виховання, допомогти школяреві пізнати самого себе, свої можливості і резерви організму, навчитися жити без ліків; як допомогти студентові позбутися шкідливих звичок тощо.

Навчання у ВНЗ фізкультурного профілю має свою специфіку: виховання та професійна підготовка фахівців невіддільні від занять спортом (спортивна підготовка є складовою частиною навчально-тренувального процесу); взаємопов'язаними є спортивна майстерність і професійна підготовка майбутніх педагогів-тренерів. Навчальний процес здійснюється у формі навчальних занять, індивідуальних завдань, практичної підготовки та самостійної роботи. Самостійна робота є основним засобом засвоєння навчального матеріалу і ґрунтується на науково-методичному забезпеченні, основу якого складає інформаційна складова – засоби самоосвіти (інформаційні ресурси навчального призначення: підручники та навчальні посібники, методичні рекомендації; наукові інформаційні ресурси і інформаційні ресурси, призначені для інформаційного супроводу тренувальної діяльності – спортивні).

Упорядкування та систематизацію інформації здійснюють інформаційні посередники – бібліотеки з огляду на інформаційні потреби студентів і науковців з проблематики здорового способу життя. Для цього у каталогах бібліотеки, зокрема бібліотеки Національного університету фізичного виховання і спорту України, створена тематична картотека «Здоровий спосіб життя», а у Львівському державному університеті фізичної культури (ЛДУФК) здоровий спосіб життя виокремлений у тематичну рубрику предметного каталогу з фізичного виховання і спорту.

Для пришвидшення надходження інформації до

студентів і науковців вищого навчального закладу щодо наявних сучасних інформаційних джерел бібліотека ЛДУФК вдалася до аналітико-синтетичного опрацювання інформації, яке найповніше розкривається у систематизованому вигляді – науково-тематичних бібліографічних покажчиках. Саме такі видання покликані з максимальною повнотою на підставі вивчення та узагальнення первинних джерел інформувати фахівців галузі про нову літературу, статті відповідної тематики. Вони розкривають склад галузевого документального потоку і завдяки цілеспрямованому накопиченню інформації є важливим для фахівців засобом орієнтування в основних напрямах останніх наукових досліджень галузі. Щоби скоротити час, який студенти витрачають на пошук інформації щодо здорового способу життя, 2011 року у ЛДУФК було укладено анотований (трьома мовами) бібліографічний покажчик друкованих видань «Здоровий спосіб життя». Його мета – допомогти студентам, магістрантам, викладачам університету зорієнтуватися у великих обсягах інформації, економити час на пошук інформаційних джерел, задовольняти нагальні потреби в документальних джерелах без відвідування бібліотеки (рис.1):

➲ Рис. 1. Анотований бібліографічний покажчик «Здоровий спосіб життя»

Покажчик сформований за алфавітним принципом подання інформаційного матеріалу (прізвище автора (-ів), назва статті, книги, брошури, автореферату); кожне інформаційне джерело анотоване трьома мовами (українською, російською та англійською).

Загалом, це перше довідкове видання призначене як для студентів, аспірантів і викладачів ВНЗ фізкультурного профілю, так і для колег з інших наукових осередків, які цікавляться розвитком наукових досліджень щодо здорового способу життя.

На жаль, більшість науковців нехтують науково-тематичними бібліографічними виданнями, оскільки мало знають про їхні переваги. Такі видання містять упорядковану сукупність бібліографічних описів, які сповіщають фахівців про те, що і де опубліковано з тієї чи іншої проблеми або теми, і виконують дві функції: з одного боку повідомляють про появу нової наукової інформації (сигнальна функція), з іншого – надають необхідні відомості про те, де шукати цю інформацію (адресна функція). Водночас у покажчиках на основі первинної інформації, що міститься в інформаційних джерелах, створюється вторинна інформація, яка відображає як зміст, так і форму інформаційного джерела. Такі видання дозволяють з максимальною повнотою та оперативністю відображати сучасні наукові дослідження.

Висновки. Культура здорового способу життя людини як складова загальної людської культури – це одна з основних форм освоєння людиною зовнішньої і внутрішньої природи, спосіб створення гармонії свого існування в широкому сенсі. Важливою складовою навчально-освітнього процесу є інформаційна діяльність, яка спрямована на пошук, систематизацію, аналітичне опрацювання, розповсюдження наукової галузевої інформації, зокрема й інформації щодо здорового способу життя. Першочерговим завданням інформаційної діяльності є система інформаційного забезпечення, що гарантує отримання повної, актуальної, своєчасної інформації, на основі якої можна формулювати та обґрунтовувати наукові дослідження із зазначеної проблематики. Інформаційне забезпечення є способом надання інформації у відповідь на інформаційний запит студента, магістранта, аспіранта, викладача у вигляді інформаційного продукту зручної для користувача форми. Такою формою є бібліографічні видання, що створюють інформаційні посередники – бібліотеки, що покликані допомагати науковцям орієнтуватися у великих потоках інформації, сприяти впорядкуванню та систематизації масиву фахової інформації з певної тематики, забезпечують швидке отримання інформації без відвідування бібліотек.

🕮 Література

1. Вацеба О. Проблематика здорового способу життя в наукових дослідженнях галузі фізичної культури та спорту (на прикладі діяльності аспірантури ЛДІФК) / Оксана Вацеба // Роль фізичної культури в здоровому способі життя : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. – Л., 1997. – С. 11.
2. Єрмаков С. С. Фахові видання як складова євроінтеграційного процесу спортивної науки / С. С. Єрмаков // Актуальні проблеми фізичного виховання і спорту : матеріали наук. конф. – Харків, 2005. – С. 70.
3. Медвідь Ф. М. Підготовка кадрів для фізичної культури: валеологічний аспект / Ф. М. Медвідь // Роль фізичної культури в здоровому способі життя : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. – Л., 1997. – С. 48–49.
4. Свістельник І. Р. Веб-сайт ВНЗ фізкультурного профілю як інструмент інформаційного забезпечення фахівців галузі фізичної культури і спорту / І. Р. Свістельник // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2010. – № 4. – С. 125–127.